

بررسی ادبیات رفتار کارآفرینانه جنایی

مجتبی ناهید*

دانشگاه قزوین، قزوین، ایران
mojtabanahid@alumni.ut.ac.ir

رقیه ایزدی

دانشگاه سیستان و بلوچستان، سیستان و بلوچستان، ایران
izadi.elt89@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۱/۱۳

تاریخ اصلاحات: ۱۳۹۶/۰۵/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۵/۳۰

چکیده

کارآفرینان در اقتصاد نقش مهمی را بازی می‌کنند. با تشخیص فرصت‌ها و اقدام به بهره‌برداری از آن‌ها، فرایند تولید بازار و انجام احتیاجات اقتصادی و اجتماعی را به پیش می‌رانند. درحالی‌که کارآفرینی به‌طور معمول به‌عنوان چیزی مثبت و مطلوب تصویر شده است این مقاله به معرفی بخش‌های تاریک و مبهم این مفهوم می‌پردازد. کارآفرینی جنایی در جرائم سازمان‌یافته مشاهده می‌شود بطوریکه کارآفرینان مجرم به‌منظور بهره‌برداری از فرصت‌های بازارهای غیرقانونی دست به سازمان‌دهی کسب‌وکار جنایی می‌زنند. با توجه به راهبرد و منابع در دسترس از فرصت‌های کارآفرینانه می‌توان به روش‌های مختلف بهره برد. از آنجایی که جرائم سازمان‌یافته به‌صورت منطقه‌ای و همچنین در سطح جهان در حال رشد است، لازم است سازمان‌های مجری قانون درک خود از کارآفرین راهبرد جنایی را بالا ببرند. این مقاله سعی دارد مسائل کلیدی در کارآفرینی مجرمانه را کشف و شناسایی کند و همچنین به بررسی رفتار سازمانی و توسعه نهادهای غیرقانونی بپردازد. این مقاله مفهومی و ترویجی برای اولین بار در ایران، مفهوم کارآفرینی جنایی را ارائه می‌دهد. برای این مهم از روش تحقیق کتابخانه‌ای ساختاریافته و مطالعه عمیق ادبیات موجود در مقالات و کتب مرتبط استفاده شده است. لذا ابتدا به تعریف کارآفرینی و کارآفرینی جنایی پرداخته شده و سپس با ارائه جامع دیدگاه‌های نظری، به توصیف جرائم سازمان‌یافته و سازمان‌های غیرقانونی می‌پردازد. پس از آن، کارآفرینان و جرم در قالب کارآفرینی غیرقانونی و در پایان راهبرد جرم ترکیب می‌شوند. امید است این مقاله بتواند توجه محققان را برای بررسی‌های بومی این موضوع در کشور به خود جلب نماید.

واژگان کلیدی

کارآفرینی؛ کارآفرینی جنایی؛ کسب‌وکار مجرمانه (غیرقانونی)؛ جرم سازمان‌یافته؛ سازمان‌های غیرقانونی؛ راهبرد جرم.

موضوع علمی مستقل

موضوع یک علم عبارت است از مفهوم یا مفاهیمی که آن علم درباره آن‌ها بحث می‌کند. دیکتای معتقد است هر علمی موضوعی دارد و یک علم خوب علمی است که موضوع خود را بشناسد.

از دیدگاه فلاسفه و منطق‌پویان موضوع هر علم آن چیزی است که آن علم درباره عوارض ذاتی (ابعاد اساسی) آن بحث می‌کند [۱].

در حوزه کارآفرینی موارد: خلاقیت، نوآوری، تشخیص فرصت، بهره‌برداری از آن و خلق ارزش از عوارض ذاتی فعالیت‌های کارآفرینانه محسوب می‌شوند.

کارآفرینی رشته‌ای است که به مطالعه چگونگی کشف، ارزیابی و بهره‌برداری از فرصت توسط کارآفرینانه برای ایجاد محصولات/خدمات جدید می‌پردازد که این موضوع مورد توجه رشته‌ای دیگر نبوده است.

یا مثلاً گارتتر در سال ۱۹۸۸ اعلام کرد که مدیریت مربوط به یک سازمان می‌شود که به‌وجود آمده است و باید آن را مدیریت کرد ولی این سازمان چگونه از نیستی به هستی می‌رسد و ایجاد و ظهور یک سازمان

۱- مقدمه

در ابتدا مسأله را این‌گونه مطرح می‌کنیم که اگر چیزی بخواهد جزو حوزه مطالعاتی و یا در اصل دارای هویت و مقبولیت علمی باشد، چگونه ممکن است؟ پاسخ مشخص است از طریق مؤلفه و صفاتی، آن صفات عبارت‌اند از:

۱. موضوع علمی مستقل؛
۲. تئوری و نظریه؛
۳. روش‌شناسی خاص؛
۴. فعالیت‌ها و روندهای آموزشی/ پژوهشی و انتشاراتی؛
۵. مصادیق حرفه‌ای و اجرایی؛
۶. تاریخچه؛

در ادامه به بررسی برخی از این مؤلفه‌ها درخصوص کارآفرینی می‌پردازیم.

* نویسنده مسئول

یک پدیده را مورد توجه^۲ قرار دهد. ذات نیز ویژگی اساسی و اجتناب‌ناپذیر در یک کنش است. پس چیزی برایمان اهمیت مطالعه کردن پیدا می‌کند که بتواند به ما شناخت دهد، دستاوردهای اساسی داشته باشد و نهایتاً در حل مسائل به ما یاری رساند.

مثلاً ایجاد کسب‌وکار یکی از ویژگی‌های اساسی کارآفرینی است، زیرا به ما شناخت می‌دهد در خصوص پدیده کارآفرینی، دستاوردهای اساسی دارد مانند دستاوردهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و ... و در حل مسائل جامعه مانند بیکاری و اشتغال و ... به ما یاری می‌رساند، پس موضوع ایجاد کسب‌وکار اهمیت مطالعه دارد.

اگر دیگر موضوعات مرتبط با کارآفرینی را نیز مورد بررسی قرار دهیم در می‌یابیم اکثر آن‌ها به جهت مشارکت یاد شده ارزش مطالعه دارند. یکی از موضوعات مهم و جدیدی که در ادبیات کارآفرینی در سالیان اخیر بدان توجه شده است موضوع کارآفرینی جنایی است که به نظر می‌رسد راه خود را برای اینکه به یک حوزه دارای اهمیت برای مطالعه (با دستیابی به سه مؤلفه یادشده) کسب نماید فراهم آمده است.

از آنجا که مفاهیمی مانند کارآفرین و کارآفرینی ظاهراً بیانگر فردی مثبت یا فعالیتی مثبت در ادبیات راهبرد و مدیریت هستند به مقاله‌ای نیاز است که به شرح برخی از واقعیت‌های منفی این مفاهیم بپردازد. این مقاله با استفاده از ادبیات کلی کارآفرینی در کسب‌وکار جنایی و مجرمان کمک بزرگی در این زمینه است. قسمت مبهم کارآفرینی زمینه‌ای در حال ظهور است و نیاز به تحقیقات بیشتر با دیدگاه‌های مختلف دارد [۶] و [۷].

این مقاله سعی دارد مسائل کلیدی در کارآفرینی مجرمانه را کشف و شناسایی کند و همچنین به بررسی رفتار سازمانی و توسعه نهادهای غیرقانونی بپردازد. این مقاله مفهومی و ترویجی برای اولین بار در ایران، مفهوم کارآفرینی جنایی را ارائه می‌دهد. برای این منظور ابتدا به تعریف کارآفرین جنایی پرداخته و سپس با ارائه جامع دیدگاه‌های نظری به توصیف جرائم سازمان‌یافته و سازمان‌های غیرقانونی می‌پردازد. پس از آن، کارآفرینان و جرم در قالب کارآفرینی غیرقانونی و در پایان راهبرد جرم ترکیب می‌شوند.

۲- ادبیات تمقیق

۲-۱- کارآفرینی

باور این نکته که کارآفرینی یک حوزه تفکر بینا رشته‌ای است و نظریه‌ها و تئوری‌های آن شکل یافته تا به نسل جدید انسان‌ها در هزاره سوم، نگاه متفاوت، تفکر متفاوت و به عبارت دیگر زیستن متفاوتی را نشان نماید، یک انگاره و تفکر تازه است چراکه در عصر حاضر ادامه حیات و تداوم زندگی در میدان رقابت امکان‌پذیر می‌گردد و کسی که در این میدان پیروز باشد می‌تواند ادامه حیات دهد. فزونی جمعیت، ورشکستگی

یا ورود جدید چگونه اتفاق می‌افتد توسط هیچ علمی بررسی نشده است و می‌تواند یک موضوع مستقل برای بررسی باشد.

تئوری و نظریه

هر حوزه علمی نوظهور علاوه بر تلاش جهت تعریف و تشریح موضوع خود در پی ارائه و توسعه نظریه‌های نظام‌مند درباره پدیده‌های شمول قلمرو خود نیز می‌باشد. ارائه نظریه عمومی شین و سایر تئوری‌های مربوط به کارآفرینی دقیقاً این مهم را تأیید می‌کنند.

روش‌شناسی خاص

کارآفرینی یک پدیده چندبعدی و با سطوح تحلیل چندگانه است که به‌صورت میان رشته‌ای به وجود آمده است.

روش‌شناسی‌های ترکیبی کمی و کیفی متناسب با ماهیت میان رشته‌ای این حوزه مطالعاتی نیاز است. کارآفرینی برای تکامل علمی خود ناگزیر به حرکت از وضعیت سیطره و حاکمیت تحلیل‌های موردی، پیمایش‌ها، تک روش‌های توصیفی به‌سوی روش‌های کیفی، روش‌های ترکیبی، اکتشافی، علیت‌گرا و به‌ویژه معطوف به نظریه‌پردازی می‌باشد [۲].

مصادیق حرفه‌ای و اجرایی

با بررسی فعالیت‌ها و زندگی کارآفرینان و تطابق آن‌ها با تئوری‌ها و نظریات بسیاری از آن‌ها تأیید و برخی دیگر از این فعالیت‌ها نیز در جهت بهبود و توسعه تئوری‌ها مورد توجه قرار گرفتند.

فعالیت‌ها و روندهای آموزشی / پژوهشی و انتشاراتی

اولین دوره آموزش کارآفرینی در سال ۱۹۴۷ در دانشگاه هاروارد ارائه شده است و حدود ۲۲۰۰ درس، در ۱۶۰۰ کالج و دانشگاه درباره کارآفرینی تدریس می‌شود و ۴۴ مجله به زبان انگلیسی نیز نشر می‌یابد با توجه به این که فرصت با نگاه فرایندی به‌عنوان موضوع کارآفرینی مطرح شد، این سؤال مطرح می‌شود که چگونه فعالیت‌های پژوهشی، مشاوره‌ای، ترویجی و آموزش کارآفرینی در دانشگاه‌ها و سازمان‌ها را با موضوع کارآفرینی یعنی فرصت پیوند بزنیم تا موجب هدایت هوشمندانه فعالیت‌های مورد نظر شود؟ [۲]

در نتیجه با بررسی‌های شین و ونکاتارامن و بسیاری از نظریه‌پردازان به نظر می‌رسد می‌توان کارآفرینی را به‌عنوان یک حوزه علمی مستقل در نظر گرفت هرچند این حوزه علمی نوظهور دارای مشارکت نظری قوی نمی‌باشد. حال پس از مشخص شدن این مهم شایسته است بررسی کنیم آیا هر حوزه و پدیده‌ای اهمیت و ارزش مطالعه دارد؟

جواب قطعاً خیر است. زیرا مسأله‌ای برایمان دارای اهمیت و ارزش است که به ما شناخت^۱ دهد. از طرفی شناخت نیز هر چیزی است که ذات

۲- توجهی مهم است که بتواند در حل مسائل ما را یاری دهد (برای مطالعه بیشتر به تئوری توجه مراجعه نمایید)

۱- پاپر شناخت را پیشرفت از مسائل قدیمی به طرف مسائل تازه می‌داند. ارسطو معتقد است که شناخت با دانش حاصل می‌شود. تبدیل مجهول به معلوم.

احتمالاً مراکز مربوط به این شرکت‌ها را نیز بدانیم مثلاً IBM در آمریکا، فیات در ایتالیا، زیمنس در آلمان، الف در فرانسه، اریکسون در سوئد، سونی در ژاپن، نوکیا در فنلاند، هایپنک در هلند و ... این شرکت‌ها کسب و کار جهانی و چندملیتی هستند که هزاران نفر را استخدام کرده‌اند. اغلب یک کارآفرین کسب و کار را از مدت‌ها پیش راه‌اندازی کرده است. در IBM هرمن هولریت کارآفرینی بود که شرکت را تأسیس نمود و کارآفرین دوم، توماس جی واتسون بود که این شرکت را گسترش داد. فیات توسط یک گروه از سرمایه‌گذاران از جمله جیوانی آگنلی تأسیس شد. دیگر کارآفرینان معروف مانند بیل گیتس (مایکروسافت) اینگوار کامپارد شرکت Ikea و ریچارد براستون (شرکت ویروجین) هستند. همچنین می‌توانیم بنگاه‌های اقتصادی را نام ببریم که فعالیت‌های مجرمانه دارند مانند هلز انگلز، کوزا نوسترا^۵، کامورا، یاکوزا، آدامز گروپ، ...

کارآفرینان بسیاری ویژگی‌های رهبران را دارند. کارآفرینی نوعی رهبری است که بر خلاقیت و نوآوری متمرکز است و اغلب درگیر احساسات و هیجانات زیادی است [۱۱]. کارآفرینان نیز همانند رهبران گاهاً در تضاد با مدیران هستند. مدیران تمایل دارند قاعده‌مندتر بوده و کمتر در معرض ریسک‌پذیری قرار گیرند. کارآفرینان دیدگاه مشتاقانه‌تری دارند که نیرو محرکه یک بنگاه اقتصادی است. دیدگاه کارآفرین با مجموعه‌ای از ایده‌هایی پشتیبانی می‌شود که پیش از این کسی به آن‌ها پی نبرده است. طرح کلی برای تحقق این دیدگاه روشن است. با این حال برخی اقدامات خاص ممکن است ناقص، انعطاف‌پذیر و در حال تحول باشد.

وون لمپ^۶ (۲۰۰۷) دنیای اجتماعی کارآفرینان غیرقانونی را مورد بررسی قرار داد. وی الگوهای تمایلی مجرمان درگیر در واردات و توزیع عمده سیگار قاچاق در آلمان را مورد بررسی قرار داد. او معتقد بود که در شرایط عادی مجرمان تمایل به این دارند که به تنهایی و جدا فعالیت کنند اما متوجه شد که قاچاقچیان و توزیع‌کنندگان عمده سیگار قاچاق در جریان فعالیت‌های غیرقانونی‌شان با افرادی در ارتباط هستند.

دنیای اجتماعی یک کارآفرین غیرقانونی شامل تمام افرادی است که وی در جریان فعالیت‌های مجرمانه‌اش با آن‌ها مواجه می‌شود و در موقعیتی هستند که می‌توانند بر موفقیت یا شکست آن فعالیت مجرمانه خاص تأثیر بگذارند [۱۲]:

«مفهوم دنیای اجتماعی کارآفرینان غیرقانونی» شامل سه جنبه است که به گونه‌ای متفاوت در ادبیات جرائم سازمان‌یافته به آن‌ها پرداخته شده است: گروه‌های متخلف، شبکه‌های جنایی در بستر اجتماعی و تعامل بین حوزه‌های غیرقانونی و قانونی جامعه.

کسب و کارهای کوچک و متوسط، بحران‌های شدید اقتصادی، ارتقاء سطح انتظارات مشتریان و ... همگی مواردی هستند که ادامه حیات و موفقیت در تمام عرصه‌های زندگی را در دنیای امروزی با رقابت‌های مستمر مواجهه نموده است و کارآفرینی می‌تواند راهی برای برون‌رفت از این معضل بزرگ باشد [۳].

کارآفرینی، ایجاد ارزش از طریق شناسایی فرصت‌ها و نوآوری برای بهره‌برداری از آن فرصت‌هاست. کارآفرینی با مفهوم کلی ارزش‌آفرینی در تمام ابعاد زندگی بشر، جایگاه مهمی دارد. مفاهیمی مانند ایجاد کسب و کار، رشد کسب و کار، کارآمدسازی دولت و حل مشکلات اجتماعی، بیانگر برخی ابعاد مهم زندگی اجتماعی انسان است که کارآفرینی در آن معنا می‌یابد. کارآفرینی رویکرد، فرایند، اقدام و فعالیتی معطوف به فرصت است [۴].

ونکاتارامن و شین کارآفرینی را فرایند شناسایی (کشف)، ارزیابی و بهره‌برداری از فرصت‌ها به منظور معرفی محصولات و خدمات، روش‌های سازمان‌دهی، بازارها، فرایندها و مواد اولیه جدید، از طریق تلاش‌های سازمان‌یافته‌ای که قبلاً صورت نگرفته است، عنوان نمودند [۸].

کارآفرینی به معنای هر فعالیت جدید موفق و یا مؤثر می‌باشد که بتواند رفتار بازار را تغییر دهد [۹]. منظور از تغییر رفتار بازار، بروز و ظهور حداقل یکی از موارد زیر می‌باشد.

- ورود و یا ایجاد یک کسب و کار جدید
  - ارائه گزینه جدید به مشتری
  - به چالش کشیدن مشتریان از طریق ارائه محصولات و یا خدمات جدید.
- دیویدسون کارآفرینی را به‌عنوان یک فرایند در نظر می‌گیرد که این فرایند به دو طبقه متفاوت تقسیم می‌شود که موازی و وابسته به هم هستند.
- ۱- فرایند کشف^۱: که از توسعه ایده تا مفهوم کسب و کار یعنی تشخیص فرصت، تفتیش^۲ فرصت و شکل‌گیری فرصت را شامل می‌شود.
- ۲- بهره‌برداری^۳: که شامل تحقق ایده‌ها یعنی کسب منابع اولیه، هماهنگی و بازاریابی می‌شود [۱۰].
- تیمونز^۴ (۱۹۹۰) در خصوص کارآفرینی معتقد است: کارآفرینی خلق و ایجاد بینشی ارزشمند از هیچ است. کارآفرینی فرایند ایجاد و دستیابی به فرصت‌ها و دنبال نمودن آن‌ها بدون توجه به منابعی است که در حال حاضر موجود است. [۵].

۲-۲ کارآفرینان جنایی

همه ما نام شرکت‌هایی مانند IBM، فیات، الف، زیمنس، اریکسون، نوکیا، سونی، هایپنک، ایکیا، مایکروسافت، کیا، نایک و ویرجین را شنیده‌ایم. این نام‌ها متعلق به شرکت‌های تولید کالا و خدمات است و

5. Cosa Nostra
6. Von Lampe

1. Discovery
2. Detection
3. Exploitation
4. Timmons

۲-۳- نظریه‌های جرائم سازمان یافته

معمولاً، یک سازمان جنایی اغلب به‌عنوان یک شرکت انحصاری در نظر گرفته می‌شود و از نظریه امتیاز انحصاری غالباً برای تجزیه و تحلیل جرائم سازمان یافته استفاده می‌شود. مدل انحصاری بدین معناست که مجرمان بالقوه اگر تصمیم به ارتکاب جرم داشته باشند هیچ انتخاب دیگری ندارند جز اینکه مجبور باشند به سازمان‌های غیرقانونی بپیوندند. چانگ^۱ و همکاران (۲۰۰۵) معتقدند که این دیدگاه از لحاظ توصیف رفتار مجرمانه چندان جامع نیست. آن‌ها بر این باورند که تعیین ساختار و ترکیب بازار برای یک جرم باید درونی باشد، زیرا که پیامدهای قابل توجه‌ای برای اجرای مطلوب سیاست‌های جرم و خود جرم دارد.

چانگ و همکاران (۲۰۰۵) به‌منظور بازبانی حقایقی که اغلب نادیده گرفته شده و نیز ارائه یک تصویر کامل‌تر در مورد جرائم سازمان یافته، مدلی را در رابطه با چارچوب تصمیمات جنایی طراحی کرده‌اند که در آن جرم و جنایت سازمان یافته و جرم و جنایت فردی گزینه‌هایی هستند که به‌طور هم‌زمان پیش روی مجرم بالقوه هستند. این مدل اندازه و سبب سازمان جنایتکار را به‌عنوان یک متغیر در نظر می‌گیرد و روابط متقابل بین اندازه سازمان جنایتکار، میزان جرم و جنایت و راهبرد اجرای قانون دولت را بررسی می‌کند. اجرای این مدل نشان داد که روش اتخاذ شده برای تقسیم بازدهی سازمان جنایتکار و سود مازادی که توسط سازمان جنایتکار فراهم می‌شود نقش بسیار مهمی در تصمیم فرد برای ارتکاب جرم و روش ارتکاب جرم دارد.

گروس^۲ (۱۹۷۸) در مقاله کلاسیک خود در مورد نظریه جرائم سازمانی گفت که بیش از برخی از حوزه‌های مطالعات جامعه‌شناسی و جرم و بزهکاری معمولاً مبنای نظری مستحکمی دارند. وی دو رابطه نظری مهم پیشنهاد کرد: اول اینکه ساختار و محیط داخلی سازمان‌ها به‌گونه‌ای است که احتمال دستیابی به موفقیت سازمان را مستعد نقض قوانین اجتماعی و رفتار سازمانی می‌کند. دوماً افرادی که در جرائم سازمانی نقش دارند، در صورتی که برای توانمندسازی سازمان در دستیابی به اهداف، پیشرفت و یا حداقل تداوم آن لازم باشد، در طی فرایند گزینشی مرتبط با تحرک صعودی در سازمان‌ها به افرادی بدل می‌شوند که به احتمال زیاد تعهد زیادی نسبت به سازمان دارند و به دلایلی نیز مایل به ارتکاب جرم هستند.

یکی از نظریات در مورد جرائم سازمان یافته که امروزه در آمریکا حمایت گسترده‌ای از آن می‌شود نظریه توطئه بیگانگان^۳ است. این نظریه خارجی‌ها و تأثیرات خارجی را در شیوع جرائم سازمان یافته در جامعه مؤثر می‌داند. در طول این سال‌ها، تصاویر ناخوشایند، مانند مردان خوش لباس و خارجی تباری که مسلسل در دست در سایه ایستاده و در خفا زندگی می‌کنند، در

ارتباط با این نظریه بوده‌اند. نظریه توطئه بیگانه مدعی است که جرائم سازمان یافته (مافیای) در طول دهه ۱۸۶۰ در سیسیل اهمیت یافت و مهاجران سیسیلی مسئول پایه‌ریزی جرائم سازمان یافته در آمریکا هستند که شامل ۲۵ خانواده مجرم ایتالیایی و با نفوذ می‌باشند [۱۳].

لومباردو^۴ (۲۰۰۲) با بررسی تاریخچه فعالیت بلک هند^۵ (گروه جرائم سازمان یافته) در شیکاگو در اوایل قرن ۲۰ام نظریه توطئه بیگانه را به‌عنوان توضیح منشأ جرائم سازمان یافته در ایالات متحده آمریکا به چالش کشید و این‌گونه استدلال کرد که رواج اخذی بلک هند به ظهور مافیای سیسیل مرتبط نیست، بلکه به ساختار اجتماعی جامعه آمریکا بر می‌گردد. نظریه انتخاب عقلانی نشان می‌دهد افراد جنایتکار پس از بررسی خطرات ناشی از شناسایی و مجازات و همچنین پاداشی که با انجام موفق این اقدامات دریافت می‌کنند دست به جنایت می‌زنند. نمونه‌هایی از این نظریه عبارت‌اند: کارمند بانکی که وضعیت مالی بدی دارد و تصمیم به اختلاس می‌گیرد تا از این طریق درآمد خود را به‌طور قابل ملاحظه افزایش دهد؛ و جوان شهرستانی که فکر می‌کند فرصت‌های اجتماعی کم هستند تصمیم می‌گیرد با خرید و فروش کراک و کوکائین آسان‌تر پول به دست آورد [۱۳].

شوارتز^۶ (۲۰۰۱) نشان می‌دهد که در جرائم سازمان یافته، با استناد بر نظریه انتخاب عقلانی می‌توان رشد مافیای روسی را توجیه کرد. درآمد کم و مشکلات مالی و علاوه بر آن وجود یک نیروی پلیس فاسد، به نظر دلایلی منطقی هستند که فرد به منظور بهبود استاندارد زندگی برای اعضای که به سازمان‌های جنایی می‌پیوندند، مرتکب جرائم سازمان یافته شود.

برخی از نظریه‌پردازان بر این باورند که جرم و جنایت را می‌توان از طریق بازدارنده‌ها کاهش داد. هدف از بازدارندگی یا پیشگیری از جرم بر پایه این فرض است که جنایتکاران و یا مجرمان بالقوه اگر احتمال گرفتار شدن و / یا ترس از مجازات سریع و شدید را بدهند پیش از ارتکاب جرم و جنایت با دقت آن را می‌سنجند. براساس این باور، نظریه بازدارندگی عمومی بر این باور است که جرم و جنایت را می‌توان با تهدید به مجازات خنثی کرد، درحالی‌که نظریه بازدارندگی خاص بر این باور است که مجازات برای اعمال مجرمانه باید به اندازه کافی شدید باشد که مجرمان محکوم هرگز اعمال خود را تکرار نکنند [۱۳].

علاوه بر این، از نظریه‌های یادگیری برای توضیح شروع فعالیت‌های جنایی استفاده شده است. تحقیقات گسترده بر روی نظریه یادگیری بر نگرش‌ها، توانایی‌ها، ارزش‌ها و رفتارهای مورد نیاز برای حفظ حرفه جنایی تأکید دارد [۱۳].

سپس، نظریه انحراف فرهنگی بر این فرض است که زاغه‌نشینان قانون را نقض می‌کنند چراکه آن‌ها به یک خرده‌فرهنگ منحصر به فردی تعلق

4. Lombardo
5. Black hand
6. Shvarts

1. Chang
2. Gross
3. The alien conspiracy theory

نمی‌شود بلکه در طی سال‌ها و از طریق تماس‌های شخصی، تبادلات مکرر و منابعی که کارآفرینان به تدریج انباشته می‌سازند ایجاد می‌شود، درحالی‌که از سنت‌های اجتماعی، مانند قاچاق که به گذشته بسیار دور استعماری کلمبیا بر می‌گردد نیز بهره می‌برد [۱۵].

کربس^۳ و همکاران (۲۰۰۳) از نظریه بازی رقابتی^۴ برای بررسی قاچاق مواد مخدر استفاده کردند. هدف این مطالعه این بود که تعیین کند آیا نوسانات در متغیرهای اصلی سیاست، این پتانسیل را دارند که مطلوبیت مورد انتظار از قاچاق مواد مخدر را کاهش داده، در نتیجه رفتار قانونی را ترویج دهند؟ ظاهر مطالعه نشان داد که کاهش مطلوبیت مورد انتظار از قاچاق مواد مخدر به یک سطح که در آن احتمال انتخاب رفتار قانونی وجود دارد از دیدگاه سیاست غیرممکن است. علاوه بر این، اخیراً نوآوری در قاچاق مواد مخدر که به پودر سیاه معروف است، به احتمال زیاد مطلوبیت مورد انتظار از قاچاق مواد مخدر را افزایش می‌دهد. پودر سیاه یک روش پنهان صنعتی ساده است که بسیاری از راهبردهای نظارت و تست‌های شیمیایی در برابر آن بی‌بهره هستند. عواقب پودر سیاه و تبادل بین عوامل کنترل مواد مخدر و قاچاقچیان مواد مخدر در شبیه‌سازی مهم است.

بر اساس نظریه مطلوبیت^۵، نظریه بازی مستلزم نمایش ریاضیاتی از فرایند تصمیم‌گیری در شرایطی است که منافع دو یا چند بازیکن به هم پیوسته و وابسته هستند. یک بازیکن ممکن است یک فرد و یا یک گروهی باشد که به‌عنوان یک نهاد تصمیم‌گیری عمل می‌کند. بازیکنان در شرایط عدم اطمینان از مجموعه‌ای از اقدامات در دسترس به نام راهبرد دست به انتخاب می‌زنند که هر کدام از آن‌ها احتمال نتیجه ممکن را می‌دهند. انتخابی که بازیکن انجام می‌دهد با مطلوبیت پیش‌بینی شده تعیین می‌شود که به‌عنوان نشانه‌ای از باورها و ترجیحات فردی است که از هر راهبرد رفتاری جایگزین انتظار می‌رود [۱۶].

این‌گونه استدلال می‌شود که برخی از پیش‌زمینه‌های قومی برای جرائم سازمان‌یافته چندان مناسب نیستند. به‌عنوان مثال، نیروی پلیس عمدتاً بر این مبنا که این گروه‌های قومی از تشکیل اتحادیه‌هایی با هرگونه دستاوردی مشابه کوزا نوسترا ناتوان هستند تا حدودی با پذیرفتن موجودیت سازمان‌های جنایی آمریکایی / آفریقایی در ایالات متحده آمریکا مخالف هستند. این ایده بر مبنای نظریه نژادی است. برخلاف این ایده، والش^۶ (۲۰۰۴) گروه‌های جرائم سازمان‌یافته قدرتمند سیاه را در ایالات متحده آمریکا یافت. به‌عنوان مثال، آمریکایی‌های آفریقایی‌تبار با فروشندگان مواد مخدر آسیایی در طول جنگ ویتنام ارتباط برقرار کردند. بسیاری از هروئین‌ها در سطح خیابان‌های شهرهای ایالات متحده در این دوره از ویتنام و در جسد نظامیان قاچاق شده بود.

دارند که در مناطق طبقه پایین وجود دارد. ارزش‌ها و هنجارهای خرده‌فرهنگ در تضاد با ارزش‌های قشر بالای جامعه است که حقوق‌گیری بر آن استوار است [۱۳].

با این حال دیگر نظریه جرم‌شناسی، نظریه کنترل اجتماعی است که در آن کنترل اجتماعی به معنی آن دسته از فرایندهایی است که توسط آن جامعه بر انطباق اعضا با هنجارهای رفتاری ثابت تأثیر می‌گذارد [۱۴]: «نظریه‌پردازان کنترل اجتماعی معتقدند مسأله این نیست که چرا افراد مرتکب جرم، چه سازمان‌یافته و چه غیر سازمان‌یافته، می‌شوند؟ بلکه، مسأله این است که چرا اکثر افراد با هنجارهای اجتماعی منطبق هستند؟ بر مبنای تصور کلی نظریه‌پردازان کنترل اجتماعی، اگر اکثر افراد به اندازه کافی با پاداش بالقوه برای ارتکاب اعمال مجرمانه انگیزه‌مند هستند، چرا تنها افراد کمی در جرم و جنایت دست دارند؟ با توجه به نظریه‌پردازان کنترل، هنگامی که پیوند فرد با جامعه ضعیف یا شکسته می‌شود اعمال بزهکارانه ظاهر می‌شوند. قدرت این اتصال با محدودیت‌های داخلی و خارجی تعیین می‌شود. به عبارت دیگر، محدودیت‌های داخلی و خارجی تعیین می‌کنند که آیا ما در جهت جرم و جنایت و یا رفتار مطیع قانون حرکت می‌کنیم».

برونزما^۱ و برناسکو^۲ (۲۰۰۴) از تئوری شبکه‌های اجتماعی برای توصیف و توضیح تفاوت در سازمان‌های اجتماعی بین گروه‌های جنایتکاری استفاده می‌کنند که در سه نوع فعالیت غیرقانونی فراملی دست دارند: قاچاق و فروش هروئین در سطح گسترده، قاچاق زنان و دادوستد اتومبیل‌های سرقتی. گروه‌هایی که در بازار هروئین در سطح گسترده عمل می‌کنند معمولاً گروه‌های بسته، منسجم و از نظر قومی همگن هستند. گروه‌های فعال در قاچاق زنان یک ساختار زنجیره‌ای دارند، درحالی‌که افراد درگیر در بازار اتومبیل‌های سرقت رفته سه گروه از مجرمین را در یک زنجیره دارند. هر دو گروه نسبت به گروه‌های جنایتکاری که در بازار هروئین در سطح گسترده هستند انسجام کمتری دارند. تفاوت در سازمان اجتماعی بین سه نوع فعالیت‌های غیرقانونی به نظر می‌رسد به خطرات حقوقی و مالی مرتبط با جنایات مورد بحث و در نتیجه سطحی از اعتماد بین مجرمان همدست مربوط می‌شود.

معمولاً گفته می‌شود که سازمان‌های جنایی ساختار شبکه‌ای دارند. برای مثال، قاچاق مواد مخدر در کلمبیا همانند دیگر اشکال جرم و جنایت سازمان‌یافته، از جمله قاچاق سلاح، قاچاق مهاجران و فحشا، در سیستم‌های اجتماعی سیالی رخ می‌دهد که در آن شبکه‌های تبادلی و انعطاف‌پذیر با توجه به فرصت‌های بازار و محدودیت‌های قانونی گسترش یافته و یا عقب می‌کشند. این ساختار با دوام و ارتجاعی یک‌شبه پدیدار

3. Krebs
4. Non-cooperative game theory
5. Utility theory
6. Walsh

1. Bruinsma
2. Bernasco

۲-۴- جرائم سازمان یافته و سازمان های جنایتکار

جرائم سازمان یافته نشان دهنده مجموعه ای از بازیگران جنایی و همچنین مجموعه ای از فعالیت های جنایی است. این فعالیت های سودآور عبارتند از قاچاق مواد مخدر، قاچاق زنان و کودکان، آدم ربایی، قاچاق الکل و سیگار، کلاهبرداری در کارت اعتباری، دفاع شخصی و سایر جرائم سازمان یافته. بنابراین، جرائم سازمان یافته طیف گسترده ای از افراد و فعالیت ها را در بخش ها و بازارهای جرم خیز پوشش می دهد [۱۷].

بازار جنایی، مانند یک بازار قانونی، محل تلاقی عرضه و تقاضاست. عرضه کنندگان کالاها و خدماتی را برای عرضه دارند که مشتریان متقاضی آن هستند. اگر تقاضا بالا و عرضه پایین باشد، قیمت ها افزایش خواهد یافت. اگر تقاضا بالا و عرضه پایین باشد، قیمت ها سقوط خواهد کرد. شرکت های جنایی معمولاً در امر عرضه مستمر کالاها و خدمات غیرقانونی هستند. به منظور سودآوری، شرکت هایی که کالاها و خدمات غیرقانونی عرضه می کنند باید محصولات خود را از لحاظ تبلیغات، فساد و دیگر ابزار ترویج دهند.

جرم سازمان یافته جرم و جنایتی است که توسط افراد شاغل در موقعیت هایی طراحی شده برای ارتکاب جرم انجام می شود. علاوه بر این، جرم سازمان یافته جرمی است که توسط سازمان های جنایتکاری که موجودیت آن ها در طول زمان و جنایات مختلف تداوم داشته مرتکب می شوند و از فساد و خشونت نظام مند به منظور تسهیل فعالیت های مجرمانه خود استفاده می کنند. این سازمان های جنایتکار توانایی مختلفی برای وارد ساختن آسیب های اقتصادی، جسمی، روانی و اجتماعی دارند. هر چه توانایی آن ها برای آسیب رساندن بیشتر باشد، خطری که برای جامعه خواهند داشت بیشتر است. جرائم سازمان یافته مستلزم فعالیت مستمر به روشی منطقی است که با هدف تحصیل سود از طریق فعالیت های غیرقانونی متمرکز شده است [۱۸] و [۱۹]. جرم یک توطئه جنایی در حال انجام است و ساختاری بزرگ تر از هر عضو دارد و پتانسیل فساد و / یا خشونت به منظور تسهیل در فرایند کیفی را دارد. برخی سازمان های جنایی برای محصولات و خدمات خود بازارهای غیرقانونی ایجاد می کنند [۲۰].

طبق تعریف اتحادیه اروپا، در جرم سازمان یافته باید حداقل شش مورد از مجموعه ویژگی های ۱۱ تایی حضور داشته باشد که چهار تا از آن ها باید شماره های ۱، ۳، ۵ و ۱۱ از لیست زیر باشند [۲۱]:

۱. همکاری بیش از دو نفر.
۲. هر کدام وظایف منصوب به خود را داشته باشد.
۳. برای یک دوره طولانی مدت و یا نامحدود باشد.
۴. از نوعی نظم و انضباط و یا کنترل استفاده کند.
۵. مظنون به ارتکاب جرائم جدی جنایی باشد.
۶. در سطح بین المللی فعالیت داشته باشد.
۷. از خشونت و یا دیگر ابزار مناسب برای ارباب استفاده کند.
۸. ساختاری تجاری داشته باشد.

۹. درگیر در پول شویی باشد.

۱۰. در سیاست، رسانه ها، مدیریت عمومی، مقامات قضایی و یا اقتصاد اعمال نفوذ کند.

۱۱. در دستیابی به سود و / یا قدرت مصمم باشد.

ویژگی های دیگر شبیه به ویژگی های پروژه های سنتی است. به عنوان مثال، یک پروژه به طور معمول مستلزم همکاری بیش از دو نفر است که (۱)، هر کدام وظایف منصوب به خود را دارند (۲) و برای یک مدت طولانی و نه یک دوره نامحدود (۳) همکاری می کنند. در حالی که یک جرم سازمان یافته به ندرت برای یک دوره نامحدود زمانی خواهد بود، ولی سازمان های جنایی ممکن است به مدت نامحدودی فعالیت داشته باشند. در مقایسه با پروژه های کسب و کار قانونی، نشان داده شده است که پروژه های جنایی ساختار کنترل سخت تری دارند و در نتیجه به گفته الوینز (۲۰۰۳) بر جنبه کنترل نقش انگیزه بخش رهبران جنایتکار تأکید می کند. تقسیم جرائم اقتصادی در دپارتمان مسائل جرم در شورای اروپا [۲۲] در ارزیابی تجزیه و تحلیل جرم و جنایت تعریف زیر را از جرائم سازمان یافته ارائه می دهد:

«جرائم سازمان یافته به معنای فعالیت های غیرقانونی است که توسط گروه های سازمان یافته سه نفره یا بیشتر که برای یک مدت طولانی وجود دارند و هدف آن ها ارتکاب جرائم جدی از طریق اقدام هماهنگ با استفاده از ارباب، خشونت، فساد و یا ابزار دیگر برای به دست آوردن سود مالی و یا غیره، مستقیم یا غیرمستقیم، انجام می شود».

سازمان های جنایی در تلاش برای رشوه دادن به پلیس، فعال و راهبردی عمل می کنند. کوگلر^۱ و همکاران (۲۰۰۵) دریافتند که افسران پلیس با انتقال اطلاعات به آن ها در مورد تحقیقات پلیس و حملات برنامه ریزی شده و با ایجاد تغییرات عمدی در تعقیب مجرمین با سازمان های جنایی همکاری می کنند. این تغییرات از این رو ممکن است این اطمینان را بدهد که اتهامات علیه جنایتکاران هرگز به حکم گناهکاری آن ها ختم نمی شود. فساد افسران پلیس در بسیاری از کشورها با این واقعیت که میزان حقوق متوسطی دارند و در نتیجه، در معرض وسوسه هستند آسان تر شده است. فساد همراه با خشونت و تهدید به خشونت، یک راهبرد مؤثر برای بسیاری از سازمان های جنایی است.

افراد معمولاً بر این باورند که سازمان های جنایی بزرگ بر تولید، توزیع و فروش مواد مخدر غیرقانونی در سراسر جهان تسلط دارند. پائولی^۲ (۲۰۰۱) با تحقیقات میدانی در ایتالیا، روسیه و آلمان این باور را زیر سؤال برد. او متوجه شد که اکثر معاملات مواد مخدر، حتی مواردی که مقادیر زیادی مواد مخدر معامله می شد، توسط گروه های متعدد، نسبتاً کوچک و اغلب موقت انجام می شد. بسیاری از شرکت های مواد مخدر «گروهک ها»

1. Kugler

2. Paoli

دهند. برای این منظور، احتمال زیادی وجود دارد که آن‌ها علاوه بر تأمین مالی کسب و کار شرکت قانونی خود از روش خشونت، تقلب و فساد در روسیه نیز استفاده کنند [۲۴]. آن‌ها خود را به ایجاد ساختارهای جنایی جدید و وابسته در خارج از کشور محدود نمی‌کنند، بلکه سعی خواهند کرد سهمی از بازارهای جنایی موجود در خارج از کشور را به خود اختصاص دهند. این امر درگیری‌های بین گروه‌های جرائم سازمان‌یافته را به سرزمین‌های دیگر انتقال می‌دهد؛ به‌ویژه، جنوب اروپا، جنوب شرق آسیا و کشورهای اصلی و انتخاب‌شده در غرب.

عملکرد کسب و کارهای کارآفرینانه به منزله تشکیل یک مزیت رقابتی براساس بسیج و مدیریت منابع دانش راهبردی قابل ارائه است. منابع دانش راهبردی ارزشمند، غیرقابل انتقال، غیرقابل تقلید، قابل ترکیب و قابل بهره‌برداری می‌باشد. مزیت رقابتی نیز بر مبنای راهبردهایی است که عملکرد بالاتری را نسبت به سایر مشاغل در زمینه جنایی و یا منطقه فراهم می‌کند [۲۵] و [۲۶].

خلاقیت یک عنصر مهم در کارآفرینی است و خلاقیت در کارآفرینی به‌عنوان فرایندهایی داخلی تعریف می‌شود که از طریق آن کارآفرینان ایده‌هایی تولید می‌کنند که برای آن‌ها و جوامع گسترده‌تر و با ارزش هستند. اغلب، نوآوری به خلاقیت مرتبط است که در آن نوآوری به معنای تبدیل خلاقیت به توسعه سودآور کالاها، خدمات، روابط و یا روند داخلی کار مربوط می‌شود.

مدیریت ریسک، یک فعالیت مهم در کارآفرینی جنایی است، زیرا تهدید نیروهای پلیس و همچنین جنایتکاران رقیب را نیز باید قبل از ارتکاب جنایات در نظر گرفت. اطلاعات مربوط به خطرات را باید از همه جمع‌آوری کرد. ریسک را باید هم از لحاظ احتمال وقوع اشتباه و همچنین عواقب ارزیابی کرد.

سیموند و کاستانیدو^۲ (۲۰۰۷) بر این باورند که به تعریف جدیدی از جرائم سازمان‌یافته نیاز است که در آن ساختار کارآفرینی به‌عنوان یک عنصر مهم گنجانده شده است. کارآفرین کسی است که کسب و کار جدید یا کسب و کار مخاطره‌پذیر را راه‌اندازی کرده و مسئولیت خطرات ذاتی آن را بر عهده می‌گیرد. استعداد کارآفرینی به منزله کسی است که حاضر به ریسک کردن در امر کسب و کار است. کارآفرینی اغلب دشوار و پیچیده است، زیرا بسیاری از سرمایه‌گذاری‌های جدید شکست می‌خورند. در محیط‌هایی که هدف ایجاد شرکت‌های سودآور است، کارآفرین اغلب هم ردیف با بنیان‌گذار است. کارآفرینان کسب و کار اغلب باور قوی در مورد فرصت بازار دارند و مایل به پذیرفتن سطح بالایی از خطر شخصی، حرفه‌ای و یا مالی در دنبال کردن این فرصت دارند. کارآفرینان به روش‌های جذاب، ایجاد فرصت می‌کنند [۲۷]، مانند مسیرهای حمل و نقل جدید، روش‌های جدید در مدیریت پول و امکانات آموزشی.

بودند: اجتماعی سست از افراد که شکل گرفته، از هم می‌پاشد و دوباره با بروز فرصت گردهم می‌آیند. در این گروهک‌ها، موقعیت و وظایف معمولاً قابل تعویض هستند و انحصار مطرح نیست. بسیاری از اعضای گروهک‌ها اغلب در دیگر شرکت‌های جنایی نقش‌های مشترک دارند.

پائولی (۲۰۰۱) می‌گوید که سازمان‌های مجری قانون اغلب به ترسیم تصویر سازمان‌های جنایی بزرگ متوسل می‌شوند تا از درخواست آن‌ها برای بودجه اضافی حمایت شود. او متوجه شد که این «دست نامرئی بازار» است که باعث کاهش تأثیر اقدامات سرکوبگرانه آن‌ها می‌شود. در سطح خرده‌فروشی، تعداد افرادی که مایل به فروش مواد مخدر هستند تمامی ندارد. هنگامی که پنج مراکشی در میلان یا فرانکفورت دستگیر شدند، ۵۰ نفر دیگر آماده بودند که این کار را حتی با دستمزد کمتر از آن‌هایی که توسط پلیس گرفتار شدند انجام دهند.

درحالی‌که جنایتکاران به ندرت به تنهایی عمل می‌کنند و لزوماً به یک سازمان جنایی ملحق نمی‌شوند. در عوض، اغلب شبکه‌های همکاری کمابیش موقت و زودگذر تشکیل می‌دهند [۲۳]. این پیوندها به مجرمان این امکان را می‌دهد که فعالیت‌هایشان را هماهنگ کرده و در نتیجه سود بسیاری حاصل کنند.

۳- روش‌شناسی تمقیق

در این پژوهش، از روش کیفی مطالعات کتابخانه‌ای ساختاریافته استفاده شده است. تحقیقات علوم انسانی از الگوهای تبیینی و نظام‌های مفهومی مختلفی بهره می‌جوید و از اهداف تحقیقی متفاوتی برخوردار است. تکنیکی که در این پژوهش مورد استفاده می‌گیرد، روش کتابخانه‌ای است. همان‌طور که می‌دانیم در تحقیقات کتابخانه‌ای محقق به استناد منابع، درخصوص موضوعی خاص به مطالعه می‌پردازد، این نوع تحقیق اغلب عاری از فرضیه می‌باشد. به عبارت دیگر مطالعه کتابخانه‌ای، پژوهش توصیفی به شمار می‌رود.

۴- یافته‌ها

۴-۱- کارآفرینی جنایی

متأسفانه، نوآوری و یادگیری تنها در شرکت‌های قانونی اتفاق نمی‌افتد. بسیاری از شرکت‌های غیرقانونی به نظر می‌رسد در طول زمان به سرعت نوآوری می‌کنند و یاد می‌گیرند. شرکت‌های غیرقانونی عبارتند از قاچاق، مواد مخدر و دیگر سازمان‌های جنایی. به‌عنوان مثال، ابرامو^۱ (۲۰۰۷) می‌گوید که انتظار می‌رود جرائم سازمان‌یافته فراملی بیشتری در آینده براساس نوآوری و یادگیری در روسیه شکل بگیرد. رهبران سازمان‌های جنایی در روسیه مواضع خود را در صنایع کلیدی کشور مستقر و قانونی کرده و سعی می‌کنند نفوذ اقتصادی خود را در خارج از کشور گسترش

2. Symeonidou-Kastanidou

1. Abramova

مختلف انجام می‌گیرد. به‌عنوان مثال، کارآفرین می‌تواند صاحبان این منابع را در یک ساختار سلسله مراتبی استخدام کند تا برای بهره‌برداری از یک فرصت دسترسی لازم را داشته باشد. یا اینکه کارآفرین برای دسترسی با صاحبان این منابع در یک ساختار شبکه‌ای متحد شود.

از ویژگی‌های رهبری کارآفرینانه قضاوت در تصمیم‌گیری است. قضاوت زمانی اتفاق می‌افتد که افراد بدون دسترسی داشتن به هر قاعده کلی و مورد توافقی که بتوان با استفاده از اطلاعات صحیح و در دسترس عموم اجرا کرد تصمیم‌گیری می‌کنند. یک قاچاقچی مواد مخدر که پیش از اطلاع از قیمت برای فروش اقدام به خرید می‌کند باید مثلاً در مورد قیمت در روزهای آتی تصمیم بگیرد. قضاوت عمدتاً به تصمیم‌گیری در کسب‌وکار اشاره دارد زمانی که پیامدهای احتمالی در آینده به‌طور کلی ناشناخته هستند. قضاوت زمانی نیاز است که هیچ مدل صحیح یا قاعده‌ای برای تصمیم‌گیری در دسترس نیست و یا اطلاعات مربوطه غیرقابل اعتماد و یا ناقص هستند [۳۰].

قضاوت کارآفرینی نهایتاً قضاوت در مورد کنترل منابع است. کارآفرین به‌عنوان یک مبتکر، رهبر، خالق، کاشف و یک تعادل‌ساز، برحسب کسب و تخصیص منابع جهت رونق فرصت‌های تجاری جنایی، اعمال قضاوت می‌کند و به‌عنوان بنیان‌گذار و مؤسس شرکت کسب‌وکار، باید در شرایط بلاتکلیفی تصمیم‌گیری کند [۳۰].

۴-۲- استراتژی جرم

به گفته فلسون^۷ (۲۰۰۶)، مطالعه فکری جرائم سازمان‌یافته حداقل چهار دغدغه اصلی دارد:

الف. ترکیب آنالیز کلی با نیاز به پیگرد قانونی؛

ب. درک تنوع همکاری جنایی؛

ج. دست‌کم گرفتن تعامل همکاری غیرقانونی در فعالیت‌های مشروع؛

د. دست‌بالاگرفتن برنامه‌ریزی و مهارت مورد نیاز در وقوع همزیستی مجرمان. از این‌رو، بحث فعلی ممکن است نقص آخر را داشته باشد، زیرا بسیاری از پروژه‌های جنایی فعالیت‌های مبتنی بر فرصت با برنامه‌ریزی و مهارت اندکی است. به‌طور کلی جرم و جنایت نیاز به مقداری پنهان‌کاری دارد. به گفته فلسون (۲۰۰۶)، این‌روند عمدتاً فیزیکی است. پنهان‌کاری یعنی حفظ حریم خصوصی در معامله، موقعیت و یا محل. چند قرص کوچک را می‌توان به راحتی پنهان کرد، اما نقل‌وانتقال افراد قربانی در بین عموم کار مشکلی است.

چرا یک کارآفرین جنایی به‌منظور بهره‌برداری از یک فرصت در بازار تصمیم می‌گیرد یک شرکت کسب‌وکار جنایی را سازمان‌دهی کند؟ آلوارز^۱ و بارنی^۲ (۲۰۰۷) می‌گویند که به روش‌های مختلف می‌توان از فرصت‌های کارآفرینانه بهره‌برداری کرد و در پی شناسایی شرایطی هستند که در آن سازمان‌دهی یک شرکت کارآمدترین روش برای بهره‌برداری از یک فرصت خاص باشد.

فرصت برای ایجاد ارزش اقتصادی جدید به دلیل تقاضا برای کالاها و خدمات در بازارهای غیرقانونی وجود دارد. ورود به یک بازار غیرقانونی به عنوان یک کارآفرین بر این فرض استوار است که عیوب رقابتی انعکاس‌دهنده تغییرات در فناوری، تقاضا و یا عوامل دیگری هستند که افراد یا گروه‌ها در زمینه‌های اقتصادی در تلاش برای بهره‌برداری از آن‌ها هستند. به‌عنوان مثال، اسماعیل زامبادا گارسیا قاچاقچی مکزیکی است. او سر دسته (کاپیتان) و رئیس کارتل سینالوا^۳ در مکزیک است. او قاچاقچی درجه یک مواد مخدر در «ال مایو»، مکزیک است. او با حذف رقبای پیروزی بر تولیدکنندگان کوچک کلمبیایی به بالا صعود کرد. پلیس به‌صورت غیرمستقیم به زامبادا- گارسیا کمک کرد، زیرا پلیس در مازاتلن در سال ۲۰۰۲ به قدرتمندترین رقیب وی رامون اریلانو فلیکس^۴ شلیک کرد و او را از پای درآورد. تیخوانا کارتل^۵ به رهبری فلیکس تضعیف شد در حالی که کارتل سینالوا^۶ زامبادا- گارسیا [۲۸] تقویت شد. عیوب رقابتی با اقدامات هدفمند زامبادا- گارسیا ایجاد شد.

صرف‌نظر از منشأ عیوب رقابتی، وجود آن‌ها، به‌نوبه خود، اغلب پتانسیل ایجاد ارزش اقتصادی جدید را دارد است [۲۹]:

«تحقق این پتانسیل اغلب نیاز به فعالیت‌های اقتصادی اضافی دارد، فعالیت‌هایی که گاهی اوقات به شکل‌گیری یک شرکت نیاز دارد و گاهی اوقات از طریق دیگر مکانیزم‌های حاکمیت، مانند آربیتراژ^۷ و اتحاد سازمان‌یافته است.» آلوارز و بارنی (۲۰۰۷) بر این باورند که اگر یک فرد خاصی تمام منابع لازم - چه مشهود و نامشهود - برای ایجاد ثروت اقتصادی در ارتباط با فرصت‌های بازار در اختیار داشته باشد، برای بهره‌برداری از این فرصت هیچ سازمان اقتصادی دیگری لازم نیست. اگر این فرد تمام منابع لازم برای بهره‌برداری از فرصت‌های بازار را داشته و در نتیجه هیچ هماهنگی اضافی از سوی سازمان‌های اقتصادی دیگر برای ایجاد ارزش اقتصادی مورد نیاز نباشد گفته می‌شود که این فرد ملزم به آربیتراژ است.

اگر فردی تمام منابع مورد نیاز برای بهره‌برداری از فرصت را نداشته باشد، کارآفرین باید به این منابع دسترسی یابد. این کار به روش‌های

7. Felson

1. Alvarez

2. Barney

3. Ramon Arellano Felix

4. Tijuana Cartel

۵- Sinaloa Cartel از قدرتمندترین گروه‌های جرایم سازمان‌یافته قاچاق مواد مخدر در کشور مکزیک است

۶- به کسب سود از طریق اختلاف قیمت در دو بازار مختلف آربیتراژ می‌گویند. این اختلاف می‌تواند از لحاظ زمانی باشد مثل بازار نقد و آتی و هم از نظر مکانی مثل تفاوت نرخ در دو بازار در مکان‌های جغرافیایی متفاوت باشد.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

بعد تیره و منفی کارآفرینی اشکال و رنگ‌های مختلفی دارد. به‌عنوان مثال، جنینگز و همکاران [۶] دریافتند که نگرش تقریباً خودخواهانه از سوی بسیاری از کارآفرینان، به منزله سوءاستفاده از اعتماد و قدرتی است که در دست صاحبان یا مدیران کسب‌وکارهای کوچک است و در موارد شدیدتر، سوءاستفاده از قدرت کارآفرینی ممکن است مستقیماً به شکست شرکت‌های کوچک منجر شود. ویلیامز (۲۰۰۵) دریافت که اکثر مشاغل اعلام نشده یا شناسایی نشده به‌صورت خوداشتغالی توسط افرادی انجام گرفته که فرصتی را برای ارائه کالا یا خدمات شناسایی کرده و به‌منظور برآورده ساختن نیاز دیگران به‌صورت حساب شده ریسک می‌کنند.

مفهوم سمت تاریک یا بعد منفی کارآفرینی توسط دوریز^۱ (۱۹۸۵) و با مطالعه کارآفرینان جنایی معرفی شد. او الگوهای رفتاری که اغلب بین این افراد مشترک است و نیز چگونگی تأثیر آن‌ها بر شرکت را توصیف کرد. مشکلات کار با این کارآفرینان را نیز بررسی کرد. با این حال، این نوشتار توانسته است بعد تاریک کارآفرینی را از نظر عملکرد بد و یا برنامه‌های پنهان بررسی کند. کارآفرینان جنایی با اینکه می‌دانند کسب‌وکار آن‌ها غیرقانونی است به فعالیت کارآفرینی می‌پردازند.

در این نوشتار مفهوم بسیار مهم جرائم سازمان‌یافته و رفتار مجرمانه در ارتباط با کارآفرین و کارآفرینی معرفی شده است. موضوع مهمی که بدان اشاره شد این است که نوآوری و یادگیری در سازمان‌های غیرقانونی شبیه به سازمان‌های قانونی است. یادگیری به عملکرد کسب‌وکارهای کارآفرینانه به‌عنوان تابعی از مزیت رقابتی براساس بسیج منابع مرتبط است.

نوآوری و یادگیری را می‌توان در کارهای قانونی و غیرقانونی نیز مشاهده کرد. یک سازمان یادگیرنده سازمانی است که در نتیجه تجارب خود متحول می‌شود. در بهترین شرایط، این تغییرات منجر به بهبود عملکرد می‌شود. به نظر می‌رسد ادبیات کارآفرینی اشتیاق خاصی نسبت به نقش کارآفرین دارد. لازم است نسبت به این مسأله که چگونه برخی از کارآفرینان به کسب‌وکار غیرقانونی می‌پردازند و چگونه کارآفرینی همیشه یک فعالیت سالم و پاکی نیست نگاه بی‌طرفانه داشت. این نوشتار از طریق ایجاد ارتباط بین کارآفرینی با جرائم سازمان‌یافته و با آشکار ساختن جنبه‌های غیرقانونی فعالیت‌های کارآفرینی توانست در ترویج این موضوع جهت بررسی‌های بومی در کشور گام مهمی را بردارد زیرا تاکنون این مفهوم در کشور مطرح نشده بود و از طرف دیگر نیز به نظر می‌رسد از میان ادبیات مطرح شده می‌توان عنوان نمود که شرکت‌های جنایی را می‌توان نوعی اقدام کارآفرینی دانست.

کارآفرین جنایی تصمیم می‌گیرد به‌منظور بهره‌برداری از بازار یک گروه یا شرکت جنایتکار را سازمان‌دهی کند. از این رو در این نوشتار مشخص شد که به‌منظور بهره‌برداری موفق از یک بازار جنایی، لازم است کارآفرین

یک مثال از راهبرد جرم سرقت پول نقد از کامیون حمل پول است. کامیون حمل پول اهداف جذابی برای دزدان هستند زیرا سودآورند. در عین حال خطرناک نیز هستند، زیرا باید به‌طور مستقیم با نگهبانان مواجه شد و سطح امنیتی آن نسبت به اهداف دیگر بیشتر است [۳۱].

گیل (۲۰۰۱) با مقایسه دزدان کارآفرین از کامیون حمل پول و کارآفرینان قانونمند، دریافت که بسیاری از رفتارها و ویژگی‌ها مشابه‌اند. نگرش هر دو عملیاتی است و هر دو در حین انجام کار و از طریق تجربه مهارت‌ها و آگاهی خود را بالاتر می‌برند. به نظر می‌رسد که هر دو بازیگران منطقی هستند که لازم است در ارزیابی مزایا و معایب سرمایه‌گذاری‌ها تجزیه و تحلیل مقرون به صرفه و شهودی انجام دهند، چراکه هزینه هر اشتباه می‌تواند بالا باشد. درحالی‌که کارآفرین مشروع ممکن است اعتبار خود را از دست داده و ورشکسته شود، دزد ممکن است آزادی خود را برای یک مدت طولانی از دست داده و یا ممکن است مجروح و یا حتی کشته شود. هر دو به‌گونه‌ای زندگی می‌کنند که اغلب چیزهای زیادی برای از دست دادن وجود دارد و این به خودی خود آن‌ها را هوشیارتر می‌سازد.

به گفته گیل (۲۰۰۱)، از این ویژگی‌ها می‌توان نتیجه گرفت که هر دو باید سرمایه‌گذاری‌های خود را از نظر راهبرد برنامه‌ریزی کنند و به دقت خطرات را بررسی کرده و آن‌ها را به بهترین شکل مدیریت کنند. هر دو باید با داشتن ویژگی‌های شجاعت و قضاوت ریسک‌پذیر باشند.

یک نوع از راهبرد جرم و جنایت، توسعه کسب‌وکار در اقتصاد زیرزمینی با انجام فعالیت‌های زیرزمینی است. فعالان زیرزمینی به گفته ویلیامز (۲۰۰۶) [۳۲] کسانی هستند که درگیر تولید و فروش کالاها و خدماتی هستند که توسط دولت جهت مالیات‌دهی، امنیت اجتماعی و / یا قانون کار ثبت نشده و یا از آن مخفی مانده اما در تمام جهات دیگر قانونی هستند:

«بنابراین نکته مهم برای کسانی است که فکر می‌کنند بحث در مورد فروشندگان مواد مخدر یا فروشندگان اموال مسروقه است، درحالی‌که این تعریف به صراحت نشان می‌دهد که تنها جنایتی که در مورد فعالیت‌های زیرزمینی رخ می‌دهد این واقعیت است که تولید و فروش کالا و خدمات به‌منظور پرداخت مالیات، امنیت اجتماعی و / یا قانون کار ثبت نشده است.»

طبق تعریف ویلیامز (۲۰۰۶) اقتصاد زیرزمینی فعالیت‌هایی را پوشش می‌دهد که در آن شیوه‌ها غیرقانونی هستند، نه اهداف (کالاها و خدمات). در نروژ، اقتصاد زیرزمینی به‌عنوان درصدی از کل اقتصاد، ۵ درصد برآورد شده درحالی‌که در انگلستان ۶ درصد و یونان ۲۹ درصد است.

ویلیامز (۲۰۰۶) تصویری از فعالیت زیرزمینی ارائه می‌دهد که در آن نمونه‌هایی از فعالیت‌هایی که فعالان زیرزمینی انجام داده‌اند عبارت‌اند از: تعمیر و نگهداری خانه، بهسازی خانه، کارهای روتین، ساخت و تعمیر محصولات، تعمیر و نگهداری ماشین، باغبانی. این امر نشان می‌دهد که اکثریت قریب به اتفاق فعالیت‌های زیرزمینی در بخش خدمات و ساخت و ساز داخلی صورت می‌گیرد.

- 12- Von Lampe, K. 'Criminals are not alone. Some observations on the social microcosm of illegal entrepreneurs', in Duyne, P. van, Majevic, C. Dijk, A. von Lampe, M. and Harvey, J. (Eds.): *Crime Business and Crime Money in Europe. The Dirty Linen of Illegal Enterprise*, pp. 131-156, Wolf Legal Publishers, Nijmegen, The Netherlands, 2007.
- 13- Lyman, M.D. and Potter, G.W. *Organized Crime*, 4th ed. Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey, 2007.
- 14- Abadinsky, H. *Organized Crime*, 8th ed. Belmont, CA, Thomson Wadsworth, 2007.
- 15- Kenney, M. 'The architecture of drug trafficking: network forms of organisation in the Colombian cocaine trade', *Global Crime*, Vol. 8, No. 3, pp.233-259, 2007.
- 16- Smith, M. 'Real' managerial differences between family and non-family firms', *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, Vol. 13, No. 5, pp.278-295, 2007.
- 17- Levi, M. 'Organized crime and terrorism', in Maguire, M. Morgan, R. and Reiner, R. (Eds.): *The Oxford Handbook of Criminology*, Oxford University Press, Oxford, UK, 2007.
- 18- Duyne, P.C.V. Lampe, K.V. and Newell, J. "Criminal Finances and Organizing Crime in Europe", Wolf Legal Publishers, Nijmegen, 2003.
- 19- Wright, A. *Organised Crime*, Willan Publishing, Devon, UK, 2006.
- 20- Woodiwiss, M. *Organized crime and American power*, University of Toronto Press, Toronto, Canada, 2001.
- 21- Elvins, M. 'Europe's response to transnational organised crime', in Edwards, A. and Gill, P. (Eds.): *Crime: Perspectives on Global Security*, pp.29-41, Routledge, London, 2003.
- 22- Council of Europe 'Crime analysis: organised crime – best practice survey no. 4', Economic Crime Division, Department of Crime Problems, Directorate General I – Legal Affairs, Council of Europe, Strasbourg, France, 2002.
- 23- Pérez, N. 'Crime networks', Job market paper, University of Maryland, 2007.
- 24- Kapustkina, E.V. 'The system of business financing in Russia: the gender aspect', *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, Vol. 5, Nos. 3/4, pp. 297-317, 2008.
- 25- Kim, G.M. and Kil, E.S. 'Architectural features of knowledge management success organizations', *International Journal of Innovation and Learning*, Vol. 5, No. 6, pp. 617-632, 2008.
- 26- Singh, M.D. Kant, R. and Narain, R. 'Knowledge management practices: a sectoral analysis', *International Journal of Innovation and Learning*, Vol. 5, No. 6, pp. 683-710, 2008.
- 27- Endres, A.M. and Woods, C.R. 'The case for more 'subjectivist' research on how Entrepreneurs create opportunities', *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, Vol. 13, No. 4, pp. 222-234, 2007.
- 28- Small, K. and Taylor, B. 'State and local law enforcement response to transnational crime', *Trends in Organized Crime*, Vol. 10, No. 2, pp.5-17, 2006.
- 29- Alvarez, S.A. and Barney, J.B. 'The entrepreneurial theory of the firm', *Journal of Management Studies*, Vol. 44, No. 7, pp. 1058-1063, 2007.
- 30- Foss, K. Foss, N.J. Klein, P.G. and Klein, S.K. 'The entrepreneurial organization of heterogeneous capital', *Journal of Management Studies*, Vol. 44, No. 7, pp.1165-1186, 2007.
- 31- Gill, M. 'The craft of robbers of cash-in-transit vans: crime facilitators and the entrepreneurial approach', *International Journal of the Sociology of Law*, Vol. 29, pp.277-291, 2001.
- 32- Williams, C.C. *The Hidden Enterprise Culture – Entrepreneurship in the Underground Economy*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK, 2006.

منابع دانش راهبردی را بسیج کرده تا سازمان یادگیرنده‌ای را برای مزیت رقابتی ایجاد کند. سازمان یادگیرنده سازمانی است که در نتیجه تجارب خود متحول می‌شود.

در نتیجه به‌منظور گسترده‌کردن محتوای نظری برای کمک به درک بهتر مبنای فعالیت‌های کارآفرینی در زمینه‌های جنایی به تحقیقات بیشتری نیاز است. پژوهش‌های آتی باید هم بعد نظری و هم تجربی را در برگیرند. جهت درست و ارزشمند در این خصوص مطالعه شبکه‌ها است. یا به روش دیگر، می‌توان پیشنهاد نمود از مطالعه گزارش‌های منتشر شده از سرمایه‌گذاری‌های جنایی شروع نمود. جهت دیگر این است که به مسائل جانشینی که در ادبیات کسب‌وکار خانوادگی برجسته هستند پرداخته شود، زیرا که آن‌ها به خانواده جرائم سازمان یافته مربوط می‌شوند و یا اینکه بررسی کنند چگونه جانشینی در شرکت‌های جنایی می‌تواند از نقل و انتقالات نسلی در کسب‌وکار مشروع خانوادگی خبر دهد.

به هر ترتیب در این مقاله تلاش شد تا از بعد دیگری به کارآفرینی نگاه شود نوعی نگاه کوانتومی که آیا همیشه کارآفرینی مثبت و خوب است و یا کارآفرینی می‌تواند دارای ابعاد مخربی نیز در جامعه باشد که به این بعد پرداخته شد.

۴- مراجع

- ۱- مطهری، مرتضی. «کلیات علوم اسلامی: منطق-اسلامی»، تهران: انتشارات صدرا، ۱۳۸۶.
- ۲- محمدی الیاسی، قنبر. «موضوع کارآفرینی به‌عنوان یک حوزه علمی»، فصلنامه توسعه کارآفرینی، سال اول، شماره اول، ۱۳۸۷.
- ۳- ناهید، مجتبی؛ زالی، محمدرضا. «بررسی تئوریک رابطه سرمایه اجتماعی و کارآفرینی»، اولین کنفرانس بین‌المللی مدیریت و نوآوری، شیراز، ۱۳۸۹.
- ۴- بی ملور، رابرت؛ کالتون، گری ... او دیگران. «کارآفرینی برای همه (کتاب درسی برای دانشجویان)» (ترجمه جهانگیر یداللهی فارسی، کورش نجفی)، تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۹۱.
- ۵- یداللهی فارسی، جهانگیر؛ گلابی، امیرمحمد؛ مهربانی، رزا. «فرصت‌ها و ایده‌های کارآفرینی: تحلیل و ارزیابی محیطی»، تهران: انتشارات: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۹۰.
- 6- Beaver, G. and Jennings, P. 'Competitive advantage and entrepreneurial power – the dark side of entrepreneurship', *Journal of Small Business and Enterprise Development*, Vol. 12, No. 1, pp. 9-23, 2005.
- 7- Williams, C.C. 'The undeclared sector, self-employment and public policy', *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, Vol. 11, No. 4, pp. 244-257, 2005.
- 8- Shane, S, & Venkataraman, S., "The promise of entrepreneurship as a field of research", *The Academy of Management Review*, 25 (1), PP: 217-226, 2000.
- 9- Davidsson, P. Wiklund, J. "Levels of analysis in entrepreneurship research: Current research practice and suggestions for the future". *Entrepreneurship Theory & Practice* 25 (Summer): 81-100, 2001.
- 10- Davidsson, P. Honig, B. "The role of social and human capital among nascent Entrepreneurs". *Journal of Business Venturing*. 18 (3), 301-331, 2003.
- 11- Jayasinghe, K. Thomas, D. and Wickramasinghe, D. 'Bounded emotionality in entrepreneurship: an alternative framework', *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, Vol. 14, No. 4, pp.242-258, 2008.